

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Nc/1/2016
Identifikačné číslo spisu: 8815205855
Dátum vydania rozhodnutia: 27.01.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:8815205855.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa L. G., bývajúceho v J., t.č. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody, Košice - Šaca, Budovateľská 1, proti odporkyni A. G., bývajúcej v J., o príspevok na výživu rozvedeného manžela, vedenej Okresným súdom Vranov nad Topľou pod sp.zn. 8C/ 113/2015, o vylúčení sudcu Krajského súdu v Prešove JUDr. Petra Šama z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp.zn. 13Co/221/2015, takto

rozhodol:

Sudca Krajského súdu v Prešove JUDr. Peter Šamo n i e j e v y l ú č e n ý z prejednávania a rozhodovania vecí, vedenej Krajským súdom v Prešove pod sp.zn. 13Co/221/2015.

Odôvodnenie

V konaní vedenom Krajským súdom v Prešove (ďalej len „krajský súd“) pod sp.zn. 13Co/221/2015 sudca Krajského súdu v Prešove JUDr. Peter Šamo (ako člen senátu, ktorému podľa rozvrhu práce krajského súdu pripadla vec na rozhodnutie) podaním do spisu z 27. novembra 2015 oznámil predsedníčke krajského súdu, že predmetom prieskumu odvolacím súdom je tu rozsudok vydaný JUDr. Silviou Šviderskou, ktorá je jeho dcérou a mohli by tak vzniknúť pochybnosti o jeho nezaujatosti. Vyslovil tiež súhlas, aby ho v senáte 13Co nahradil iný sudca.

Predsedníčka krajského súdu nato predložila vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na rozhodnutie podľa § 15 ods. 1 O.s.p. (Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení). V liste z 18. januára 2016 (ktorý aj so spisom najvyššiemu súdu došiel 25. januára 2016) mala za to, že tu niet dôvodu pochybovať o zaujatosti člena senátu, keď príbuzenský pomer medzi sudkyňou súdu prvého stupňa a členom senátu odvolacieho súdu nie je (bez ďalšieho) žiadnym zo zákonom predpokladaných pomerov, zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti, sama takáto okolnosť nemôže byť dôvodom vylúčenia sudcu a z obsahu vyjadrenia sudcu nevyplýva jeho bližšia znalosť ako vecí, tak ani účastníkov konania či ich zástupcov. Poukázala tiež na rozhodnutie najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 1Ndob 13/2015, ktorým nebol rovnaký sudca pre ten istý dôvod vylúčený z prejednávania inej veci.

Najvyšší súd podľa § 16 ods. 1 vety poslednej O. s. p. vec prejednal a dospel k záveru, že na vylúčenie

sudcu krajského súdu z podkladov v spise skutočne usúdiť nejde.

Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Účelom úpravy pojatej do práve odcitovaného ustanovenia základného predpisu civilného procesného práva Slovenskej republiky je prispieť k nestrannému prejednávaniu vecí, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z pohľadu uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, ktorým môže byť len niektorý z nasledujúcich vzťahov :

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je priamo účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť alebo tiež vtedy, ak sú tu konkrétne skutočnosti nasvedčujúce získaniu sudcom poznatkov o veci inak, než spôsobom predpokladaným právom, teda najmä dokazovaním),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu, ktorý má buď charakter rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu či relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho, ako aj negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie pod 2.).

Pri posudzovaní skutočností uvádzaných sudcom krajského súdu vychádzal najvyšší súd jednak zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcu, ako aj z toho, že výnimky z takejto prezumpcie stanovuje iba zákon.

Súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, uverejneného v prílohe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky, čiže ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) potom zaručuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky), teda sudcovi súdu určeného podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (o.i. §§ 9 - 12 a §§ 84 - 89b O.s.p. a zákon č. 371/2004 Z.z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý pripúšťa, aby v prípade existencie zákonom predpokladaných dôvodov bol postupom taktiež ustanoveným priamo v zákone zákonný sudca vylúčený z ďalšieho prejednávania veci a jej rozhodovania. Cieľom, ktorý tu odôvodňuje prelomenie ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu, je zabránenie hroziacemu riziku, že by vo veci mohol rozhodnúť zaujatý (nie nestranný) sudca. Nestrannosť sa pritom spravidla chápe ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadržania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania vecí buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť; ale len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (tu pozri rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky v jeho veciach sp.zn. I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98 a II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (tu pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu či presvedčenie subjektu uplatňujúceho námietku zaujatosti, ale iba existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, či subjektu (spravidla účastníka) uplatňujúceho námietku zaujatosti, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť a rozhodujúcim prvkom pri posudzovaní zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je tak to, či obava z vychýlenia nestrannosti je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je však len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach a objektívnu nestrannosť samozrejme nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť i len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhládnuv od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z už spomínanej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitý (nie nezaujatý) vzťah k veci má. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Pokiaľ ide o subjektívne aspekty nestrannosti sudcu krajského súdu, poukazujúceho na príbuzenský pomer so sudkyňou súdu prvého stupňa rozhodujúcou v tejto veci, tu je potrebné konštatovať, že sudca sám neuviedol, že sa cíti byť zaujatým.

Ak potom súhlasiť bolo treba s predsedníčkou krajského súdu v tom, že samotné príbuzenstvo medzi sudcami oboch súdov (bez ohľadu na blízkosť, resp. stupeň spríbuzenia) zákonným dôvodom vylúčenia sudcu nie je a to, že by význam takejto okolnosti umocňoval aj niektorý z pomerov sudcu krajského súdu, predpokladaných ustanovením § 14 ods. 1 O.s.p., preukázané (a ani len tvrdené) nebolo; podľa názoru najvyššieho súdu tu nebolo nič, čo by mohlo prívodiť pochybnosti o schopnosti

sudcu krajského súdu zhostiť sa povinnosti prejednať (v pozícii člena senátu odvolacieho súdu) vec odvolania proti rozsudku vydanému jeho dcérou skutočne nestranne. V tejto súvislosti sa inak žiada poznamenať i to, že u sudcov vo všeobecnosti treba predpokladať vyšší stupeň „odolnosti“ voči vplyvom na ich nestrannosť, posilňovaniu takejto ich odolnosti slúži aj ich vzdelávanie vrátane prehlbovania ich vedomia o nutnosti skutočne nestranného výkonu nimi zastávaných funkcií a napokon pri dnes nie až tak zriedkavom pôsobení vo funkciách sudcov osôb spriaznených príbuzenstvom nemožno dosť dobre očakávať ako to, žeby sa z času na čas nevyskytla situácia nastolená aj v prejednávanej veci, tak ani to, čo je jej logickým dôsledkom a síce, že sudcovi nadriadeného súdu v takejto situácii nesmie byť dovolené (a je to i vecou jeho profesionálnej cti) pristupovať k výsledkom rozhodovacej činnosti príbuzného sudcu inak než k obdobnému výsledku akéhokoľvek iného sudcu.

Preto najvyšší súd rozhodol spôsobom uvedeným vo výroku tohto jeho uznesenia.

Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.